

УДК 811.111:81'4.81'06'38:821.111
DOI: 10.32342/2523-4463-2019-2-18-22

П.С. ХАБОТНЯКОВА,
*викладач кафедри англійської та німецької філології і перекладу
імені І.В. Корунця
Київського національного лінгвістичного університету*

ПРАГМАТИЧНИЙ ЕФЕКТ АКТОМОВЛЕННЕВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ БІБЛІЙНИХ ОБРАЗІВ-СИМВОЛІВ У МІСТИЧНИХ ТРИЛЕРАХ ФРЕНКА ПЕРЕТТІ

У статті розглянуто специфіку прагматичного ефекту актомовленневої реалізації біблійних образів-символів у містичних трилерах американського письменника епохи постмодернізму Френка Перетті, світогляд якого ґрунтується на протестантизмі. Використання методики прагматичного аналізу мовленнєвих актів уможливило розробити типологію прагматичних (перлокутивних) ефектів реалізації мовних актів, у яких художньо втілені біблійні образи-символи. Прагматичний ефект, маніфестований у різних типах мовленнєвих актів (репрезентативних, директивних, комісивних і експресивних) у персонажних біблійно-маркованих контекстах може бути успішним або неуспішним і виявляється у вербальній (виражається вербальною поведінкою адресата, яка відповідає / не відповідає намірам співрозмовника), невербальній (виражається невербальною поведінкою адресата, який мовчки кориться / не кориться мовленнєвій інтенції співрозмовника) і змішаній формах (виявляється одночасно у невербальній і вербальній мовленнєвій поведінці адресата, яка відповідає / не відповідає намірам співрозмовника, тобто перлокутивний ефект посилюється обома реакціями). Перлокутивний ефект можна вважати успішним, якщо він досяг мети мовця. Неуспішний перлокутивний ефект є ситуацією, коли результат спілкування не відповідає очікуванням того, хто говорить. Проведений аналіз персонажних біблійно-маркованих контекстів, у яких реалізовано різні типи мовленнєвих актів, показав, що чинниками успішності / неуспішності перлокутивного ефекту постають: конгруентність / інконгруентність учасників спілкування, очікуваність (передбачуваність) / неочікуваність (непередбачуваність) результатів спілкування, релевантність / нерелевантність ситуації спілкування, узгодженість / узгодженість із нормами культури поведінки.

Ключові слова: актомовленнева реалізація, біблійні образи-символи, Френк Перетті, містичний трилер, прагматичний ефект, перлокуція, умови успішності, чинники неуспішності.

В статье рассмотрена специфика прагматического эффекта акторечевой реализации библейских образов-символов в мистических трилерах американского писателя эпохи постмодернизма Фрэнка Перетти, мировоззрение которого основывается на протестантизме. Использование методики прагматического анализа речевых актов позволило разработать типологию прагматических (перлокутивных) эффектов реализации речевых актов, в которых художественно воплощены библейские образы-символы. Прагматический эффект, манифестируемый в различных типах речевых актов (репрезентативных, директивных, комиссивных и экспрессивных) в персонажных библейско-маркированных контекстах может быть успешным или неуспешным и проявляется в вербальной (выражается вербальным речевым поведением адресата, которое соответствует / не соответствует намерениям собеседника), невербальной (выражается невербальным поведением адресата, который молча повинуется / не повинуется речевой интенции собеседника) и смешанной формах (проявляется одновременно в невербальном и вербальном речевом поведении адресата, которое соответствует / не соответствует намерениям собеседника, то есть перлокутивный эффект усиливается обеими реакциями). Перлокутивный эффект можно считать успешным, если он достиг цели говорящего. Неуспешный перлокутивный эффект является ситуацией, когда результат общения не со-

ответствует ожиданием говорящего. Проведенный анализ персонажных библейско-маркированных контекстов, в которых реализованы разные типы речевых актов, показал, что факторами успешности / неуспешности перлокутивного эффекта возникают: конгруэнтность / инконгруэнтность участников общения, предсказуемость / непредсказуемость результатов общения, релевантность / нерелевантность ситуации общения, согласованность / несогласованность с нормами культуры поведения.

Ключевые слова: акторечевая реализация, библейские образы-символы, Фрэнк Перетти, мистический триллер, прагматический эффект, условия успешности, причины неуспешности, перлокуция.

Проблема образності та символічності художнього мовлення посідає важливе місце у дослідженні містичних трилерів Френка Перетті (Frank Peretti) – одного з найцікавіших та найпопулярніших американських письменників епохи постмодернізму, світогляд якого ґрунтується на протестантизмі і який, маючи справу з таємним, надприродним та містичним, приваблює не тільки читачів, але й літературознавців та лінгвістів (Х. Антоніо Йера (*J. Antonio Llera*) [6], Н. Волдмен (*N. Waldman*) [16], Дж. Говард, (*J. Howard*) [4], Л. Попко (*L. Popko*) [8], Е. Ричтер (*E. Rychter*) [9]). Дослідження художнього втілення біблійних образів-символів у творах Френка Перетті постає найбільш ефективним із позиції когнітивної прагматики – сучасної міждисциплінарної науки, яка вивчає когнітивні передумови і результати актомовленнєвої діяльності комунікантів (Деїрда Вілсон (*Deirdre Wilson*) і Дан Спербер (*Dan Sperber*) [17], Джоан Каттінг (*Joan Cutting*) [3], Робін Карстон (*Robyn Carston*) [2], Марко Маццоне (*Marco Mazzone*) [7], Ян Хуанг (*Yan Huang*) [5]).

Всебічний розгляд когнітивних аспектів мовленнєвої діяльності у художньому втіленні зумовлює актуальність дослідження. Також актуальність дослідження визначається розкриттям когнітивно-прагматичного потенціалу біблійних образів-символів, художньо втілених у містичних трилерах, у здійсненні впливу на адресата для досягнення перлокутивного ефекту.

Мета статті – визначити прагматичний (перлокутивний) ефект актомовленнєвої реалізації біблійних образів-символів.

Використання методики **прагматичного аналізу** мовленнєвих актів (далі МА) уможливило розробку типології прагматичних (перлокутивних) ефектів реалізації мовленнєвих актів, у яких художньо втілено біблійні образи-символи. Прагматичний ефект, маніфестований у різних типах мовленнєвих актів (репрезентативних, директивних, комісивних та експресивних) у персонажних біблійно-маркованих контекстах, виявляється у вербальній, невербальній і змішаній формах і може бути успішним або неуспішним.

Перлокутивний ефект можна вважати успішним, якщо він «відповідає конвенційним умовам успішності: соціальним ролям комунікантів, передбачуваності їхньої поведінки, оптимальності місця й часу спілкування тощо» (8, с. 460). Успішний прагматичний ефект (далі УПЕ) контекстної реалізації біблійних образів-символів (далі БОС) у містичних трилерах Френка Перетті може виявлятися різними способами: невербальним, вербальним або змішаним.

Змішані та вербальні УПЕ значно превалюють над невербальними як за кількістю контекстних репрезентацій (516 біблійно-маркованих контекстів (далі БМК), 77,3%, у яких реалізовано змішані і вербальні УПЕ, порівняно з 152 БМК, 22,7%, у яких реалізовано невербальні УПЕ), так і за кількістю художньо втілених лінгвальних репрезентантів біблійних образів-символів (далі ЛРБОС) (574 ЛРБОС, 77,15%, які реалізують змішані і вербальні УПЕ, порівняно з 170 ЛРБОС, 22,85%, які реалізують невербальні УПЕ).

Вербальний успішний прагматичний ефект виражається вербальною мовленнєвою поведінкою адресата, яка відповідає намірам співрозмовника. Ця реакція може бути експліцитною або імпліцитною. Експліцитна реакція – це застосування клішованих форм спілкування, які прийнятні для певної соціальної групи. Імпліцитна реакція – це приховування імпліцитних смислів, які постають підґрунтям вербальної реакції адресата на певне повідомлення. Наприклад, у персонажному композитному БМК у романі «Пронизуючи темряву» (“*Piercing the Darkness*”) відбувається діалог між головним персонажем Саллі та пастором Хенком, які щойно познайомилися: *But Sally hesitated just a moment. “You don’t look like a pastor”. Hank smiled, brushing some hair away from his forehead with his forearm. “Thanks”.*

Why not go straight to the horse? Sally thought. "I suppose you know God?" "Sure, I know Him". He was so matter-of-fact about it. He didn't even hesitate with that answer [12, с. 274]. У відповідь на експресивний мовленнєвий акт (далі МА) компліменту, коли Саллі говорить: *"You don't look like a pastor"* 'ви не виглядаєте як пастор', пастор використовує клішовану форму спілкування: *Thanks* 'дякую', експліцитно демонструючи своє погодження. Далі, репрезентативний МА визнання – *I suppose you know God?* 'здається, ви знаєте Бога?', у якому двокомпонентний ЛРБОС *know God* 'знати Бога', утворений за моделлю V + N, створює алюзію на БОС «виноградна лоза», що символізує стосунки з Богом, отримує імпліцитну реакцію пастора. Відповідаючи: *Sure, I know Him* 'Звісно, я Його знаю', пастор має на увазі те, що він не просто знає про Бога, але знає Його особисто, спілкуючись із Ним, оскільки у протестантському середовищі, коли людина говорить про те, що вона знає Бога, це вказує на реальне спілкування з Ним.

Невербальний успішний прагматичний ефект виражається невербальною поведінкою адресата, який мовчки кориться мовленнєвій інтенції співрозмовника. Наприклад, БОС «Ісус Христос», який символізує надійність, силу й міць та асоціюється зі спасінням, лінгвально репрезентовано антропонімом *Jesus 'Icusc'* у персонажному пропозитивному БМК у романі «Темрява цього віку» ("This Present Darkness"): *"I rebuke you in Jesus' name!" The crushing weight upon him lifted so quickly Hank felt he would sail upward from the floor. He filled his lungs with air and noticed he was now struggling against nothing [14, с. 60].* Головний позитивний персонаж пастор Хенк Буш бере участь у духовній боротьбі із демонами, які напали на його будинок вночі, намагаючись убити самого Хенка. Він наказує демонам піти геть: 'Я даю вам відсіч в ім'я Ісуса' Директивний МА наказування, індикатором якого є команда *in Jesus' name* 'в ім'я Ісуса', мав невербальний УПЕ: на виконання наказу 'Нищивний тягар зник так швидко, що Хенкові здалося ніби він підіймається з підлоги вгору. Він ковтнув повітря і зрозумів, що вже немає з ким боротися'.

Змішаний успішний перлокутивний ефект виявляється одночасно у невербальній та вербальній мовленнєвій поведінці адресата, що відповідає намірам співрозмовника, тобто перлокутивний ефект посилюється обома реакціями. Наприклад, у персонажному комплексному БМК у романі «Клятва» ("The Oath") анімалістичний ЛРБОС *dragon* 'дракон' лінгвально репрезентує БОС «змія», що символізує гріх: *"So why does Levi talk about the dragon?" Tracy rolled her eyes. "It's his mission in life. He's superstitious just like the others, but some years ago he got super-saved, if you know what I mean. Now the dragon's a religious thing. He sees a message in it". "And apparently he's not afraid". "Well, for one thing, everyone thinks he's crazy, so they stay away from him. He survives because he has no credibility – and also because he could break every bone in your body if he had to". Steve smiled at the remark [13, с. 131].* Діалог відбувається між головним героєм Стівом і детективом Трейсі. Вони обговорюють місцевого жителя Леві, який не боїться дракона, але постійного застерігає інших від нього. Стів ставить запитання: *"So why does Levi talk about the dragon?"* 'То чому Леві говорить про дракона?'. У відповідь спостерігаємо змішаний УПЕ: *Tracy rolled her eyes* 'Трейсі закотила очі' (невербальна реакція), 'Це його місія в житті. Він був забобонним, як всі інші, але кілька років тому він отримав суперспасіння, якщо ти знаєш, що я маю на увазі. Тепер дракон – релігійна річ. Він бачить у ньому якусь місію' (вербальна реакція).

Умовами успішності прагматичного ефекту контекстної реалізації БОС в англomовних містичних трилерах Френка Перетті визначено такі: **релевантність ситуації спілкування** (якщо час і місце спілкування є доречними для досягнення мети мовлення, тобто мовець обрав вдалий час або місце для розмови), **конгруентність учасників спілкування** (якщо між учасниками спілкування спостерігається узгодженість / схожість у поглядах, настановах, життєвому досвіді, соціальному становищі, психологічному й емоційному стані тощо), **очікуваність результатів спілкування** (якщо адресат очікував отримати саме такий результат у спілкуванні, тобто отриманий адресатом результат відповідає бажаному) й **узгодженість із нормами культури поведінки** (якщо у ході спілкування співрозмовники дотримуються правил етикету, виявляють обізнаність із церковними традиціями та нормами тощо).

Конгруентність учасників спілкування як причина успішних перлокутивних ефектів значно превалює над узгодженістю із нормами культури поведінки як за кількістю контек-

стних репрезентацій (227 БМК, 33,98%, у яких умовою УПЕ виявлено конгруентність учасників спілкування, у порівнянні зі 100 БМК, 14,97%, у яких умовою УПЕ виявлено узгодженість із нормами культури поведінки), так і за кількістю художньо втілених біблійних образів-символів (301 ЛРБОС, 25,81%, які реалізують конгруентність учасників спілкування як умову УПЕ, у порівнянні з 112 ЛРБОС, 9,61%, які реалізують узгодженість із нормами культури поведінки як умову УПЕ).

Наприклад, умовою успішного прагматичного ефекту у директивному МА прохання постає **очікуваність (передбачуваність) результатів спілкування**. Антропонім *Jesus* 'Ісус' репрезентує БОС «Ісус Христос», який асоціюється із спасінням, а анімалістичний ЛРБОС *dragon* 'дракон' – БОС «змій», який асоціюється з гріхом, у персонажному комплексному БМК у романі «Клятва» ("The Oath"): "*Levi, tell me something. Just why is it nobody else will talk about the dragon, but you don't have any trouble talking about it?*" Головний персонаж Стів Бенсон просить іншого головного персонажа Леві Кобба пояснити дещо відносно дракона: 'Леві, от скажи мені. Чому окрім тебе більше ніхто не говорить про дракона?'. Спостерігаємо змішану (вербальну + невербальну) реакцію відповіді-пояснення: *Levi gave a little shrug. "I'm saved, that's all". "So with you it's a religious thing". Levi crinkled his nose as he thought about it. "It's kind of a religious thing with everybody. They've got their dragon; I've got Jesus. Simple"* [13, с. 162]. Прагматичний ефект можна вважати успішним, оскільки Стів очікував відповідь на запитання і він її отримав: 'Леві трохи розвів плечима. «Я спасений, це все». То це все твої релігійні справи. Леві насупився, розмірковуючи над цим. «Це стосується релігії кожного. Вони мають свого дракона; у мене є Ісус. Все просто'. Алюзія на біблійний сюжет «Десять Заповідей» – Поки Мойсей отримував від Всевишнього збірку законів на горі Сінай, єврейський народ вклонявся золотому боввану в долині – створює атмосферу містичності та напруги протиставлення ідопоклонства і божественного.

Неуспішний перлокутивний ефект – «випадки мовленнєвих актів, коли зміст комунікативної спрямованості перформативного висловлення, що позначає намір мовця відносно адресата, не відповідає очікуванім діям адресата, у результаті чого його реакція є неадекватною» [18, с. 460]. Дж. Росе у своїй перформативній гіпотезі зазначає, що будь-яке речення містить перформативну формулу відповідно до власної комунікативної мети (питання, розповіді тощо), і вводить перформатив до глибинної синтаксичної структури. Якщо дія, позначена перформативом, не виправдовується, то такий мовленнєвий акт треба називати неуспішним (*цум. за:* [18, с. 460]). За Дж. Остіном, неуспішний перлокутивний ефект – це осічки (*misfires*), зумовлені порушенням процедурних дій комунікантів, і зловживання (*abuses*), підґрунтям яких є нещирість учасників комунікації [1, с. 91, 99, с. 101–131; 138; 144].

Неуспішний прагматичний ефект (далі НПЕ) у містичних трилерах Френка Перетті може проявлятися, так само як і успішний прагматичний ефект, змішаним, вербальним, або невербальним способом. Змішаний НПЕ значно превалює над невербальним як за кількістю контекстних репрезентацій (135 БМК, 48,51%, у яких реалізовано змішані НПЕ, у порівнянні з 48 БМК, 17,39%, у яких реалізовано невербальні НПЕ), так і за кількістю художньо втілених БОС (243 ЛРБОС, 57,58%, які реалізують змішані НПЕ, порівняно з 78 ЛРБОС, 18,48%, які реалізують невербальні НПЕ).

Вербальний неуспішний прагматичний ефект виражається такою мовленнєвою поведінкою адресата, яка не відповідає намірам співрозмовника. Ця реакція може бути експліцитною або імпліцитною. Експліцитна реакція – це застосування клішованих форм спілкування, які прийнятні для певної соціальної групи. Імпліцитна реакція – це приховування імпліцитних смислів, які постають підґрунтям вербальної реакції адресата на певне повідомлення. Наприклад, у персонажному комплексному БМК у романі «Клятва» ("The Oath") реалізовано репрезентативний МА пояснення. Діалог відбувається між головними позитивними персонажами – вченим Стівом Бенсоном і місцевим жителем, християнином Леві Коббом. Леві пояснює Стіву, чому дракон не чіпає невістку Стіва та самого Леві: "*The dragon would kill you. As far as I know, the dragon's only ever backed away from two people – your sister-in-law Evelyn and me". "What are you talking about?" "Evelyn's a religious woman; she knows Jesus, right? Just like I do. He lives in her heart". Steve shrugged. "Well, yeah, I guess". Where was Levi going with this crazy line of thought? "It's pure and simple logic", Levi continued.*

"The dragon is sin. So since Jesus is living in our hearts – Evelyn's and mine – we're saved from sin, which means we're saved from the dragon and it can't touch us" [13, с. 413]. У цьому контексті репрезентовано одразу декілька біблійних мотивів – «гріхопадіння» (БОС «змій», що асоціюється з дияволом, виражений анімалістичним ЛРБОС *dragon* 'дракон'), «покаяння» (БОС «трон», що асоціюється з владою, виражений антропоморфною метафорою *Jesus is living in our hearts* 'Ісус живе в наших серцях', що вже є результатом покаяння, тобто Ісус панує над життям персонажів) та «спасіння» (БОС «кров», що асоціюється із спасінням, виражений антропоморфною метафорою *to be saved from sin* 'бути спасеним від гріха'): 'Дракон – це гріх. Оскільки Ісус живе в наших серцях – у серці Евелін та моєму – ми спасенні від гріха, що означає, що ми спасенні від дракона, і він нічого не може нам заподіяти.' Але, незважаючи на такий потужний вербальний вплив на адресата, створений репрезентативним МА пояснення, реакція Стіва, що засвідчує його незгоду з Леві, є саркастичною: *"Oh, that's logical all right", Steve said sarcastically "We set the lance up somewhere. Then we get the dragon to follow me, and then somehow you get between the dragon and me and get it to back up and kill itself. That's a ludicrous plan!"* 'О, це цілком логічно, – саркастично зауважив Стів. Ми десь там встановимо спис. Тоді ми змусимо дракона переслідувати мене, а потім якимось чином ти опинишся між мною і драконом, і змушиш його позадквувати назад і вбити самого себе'. Неуспішність контекстної реалізації декількох БОС і, відповідно, усього репрезентативного МА пояснення, зумовлено тим, що між учасниками спілкування – християнином Леві Коббом і вченим Стівом Бенсоном – існують інконгруентні відношення: Стів не є обізнаним із релігійним дискурсом і йому важко зрозуміти і повірити у цілком очевидні для Леві речі.

Невербальний неуспішний прагматичний ефект виражається невербальною поведінкою адресата, який мовчки не виправдовує задум співрозмовника. Наприклад, у персонажному комплексному БМК у романі «Пророк» ("Prophet") батько-пророк ділиться своїми переживаннями з сином, головним персонажем Джоном: *"I can hear them crying. I can see them drifting further and further from the light, just like they're walking into shadows, into darkness, never to come back". He drew a breath and then spoke out of anger and frustration. "But who can I tell? Who's going to listen to me?" John heard what his father was saying, and yet, with a willful stubbornness, with a determined denial, he would not accept it. No way* [11, с. 43]. Репрезентативний МА констатації реалізовано емоційними фразами: *"But who can I tell? Who's going to listen to me?"* 'Але кому я це розкажу? Хто послухає мене?' Джон почув все, що сказав батько (*John heard what his father was saying*), але у відповідь – лише негативна невербальна реакція: *and yet, with a willful stubbornness, with a determined denial, he would not accept it. No way.* Джон не міг прийняти цих слів через низку причин (конфлікт батька-сина, холодне ставлення до Бога і церкви тощо). Таким чином, прагматичний ефект репрезентативного МА констатації виявився неуспішним.

Змішаний неуспішний прагматичний ефект виявляється одночасно у невербальній та вербальній мовленнєвій поведінці адресата, що не відповідає намірам співрозмовника, тобто перлокутивний ефект посилюється обома реакціями. Наприклад, у персонажному комплексному БМК у романі «Клятва» ("The Oath") Трейсі та Леві говорять про дракона: *"Oh, it was a hunt, all right. If I was the dragon, you'd be breakfast". Tracy only sighed and shook her bowed head. Here we go again. "Go ahead", said Levi. "Look around. Just say I'm the dragon. How would you get out of here?" Tracy turned to walk away. "I am not in the mood for one of your lectures, Levi!" In this tight space she couldn't walk far, but just to make a statement, she walked as far as she could* [13, с. 233]. На пряме запитання Леві, чи буде Трейсі рятуватися, якщо зустрине дракона (*"Just say I'm the dragon. How would you get out of here?"*), спостерігаємо змішану реакцію Трейсі – невербальну (*Tracy turned to walk away*. 'Трейсі зібралась йти геть') та вербальну (*"I am not in the mood for one of your lectures, Levi!"* 'Я не в настрої для твоїх лекцій, Леві'). Перлокутивний ефект директивного МА закликів виявився неуспішним, оскільки Трейсі мала сумніви щодо загрози з боку дракона, про що свідчить пояснення автора: *In this tight space she couldn't walk far, but just to make a statement, she walked as far as she could* 'У цьому тісному просторі вона не могла далеко відійти, вона це сказала так, наче могла'.

Чинниками неуспішності прагматичного ефекту контекстної реалізації БОС у мовленнєвих актах у англомовних містичних трилерах Френка Перетті визначено

такі: **інконгруентність учасників спілкування** (якщо між учасниками спілкування спостерігається неузгодженість / несхожість / розбіжність у поглядах, настановах, життєвому досвіді, соціальному становищі, психологічному й емоційному стані тощо), **неочікуваність результатів спілкування** (якщо адресат не очікував отримати саме такий результат у спілкуванні, тобто отриманий адресатом результат не відповідає бажаному), **нерелевантність ситуації спілкування** (якщо час і місце спілкування є недоречними для досягнення мети мовлення, тобто мовець обрав невдалий час або місце для розмови) і **неузгодженість із нормами культури поведінки** (якщо у ході спілкування співрозмовники не дотримуються правил етикету, не виявляють обізнаність із церковними традиціями та нормами тощо).

Інконгруентність учасників спілкування як причина неуспішних перлокутивних ефектів значно превалює над неузгодженістю із нормами культури поведінки як за кількістю контекстних репрезентацій (105 БМК, 38,04%, у яких умовою НПЕ виявлено інконгруентність учасників спілкування, порівняно з 39 БМК, 14,13%, у яких умовою НПЕ виявлено неузгодженість із нормами культури поведінки), так і за кількістю художньо втілених біблійних образів-символів (191 ЛРБОС, 16,38%, які реалізують інконгруентність учасників спілкування як умову НПЕ, порівняно з 42 ЛРБОС, 3,6%, які реалізують неузгодженість із нормами культури поведінки як умову НПЕ).

Наприклад, у персонажному комплексному БМК у романі «Клятва» (“The Oath”) обіграється біблійний мотив гріха, який реалізовано директивним МА попередження: *Levi stood in his way again and took a moment to study his face. “Benson, listen to me. You aren’t going to capture the dragon. He’s already captured you. It’s his game now, not yours”* [13, с. 312]. Головний позитивний персонаж Леві Кобб попереджає іншого позитивного персонажа Стіва Бенсона про небезпеку з боку дракона, використовуючи двокомпонентний ЛРБОС, утворений за моделлю V + N, *to capture the dragon* ‘захопити дракона’, що трансформується у антропоморфну метафору *he (dragon) has already captured you* ‘він (дракон) вже тебе захопив’, яка позначає те, що дракон (БОС «змій»), який асоціюється з гріхом, захопив Стіва. Але Стів не погоджується з реплікою Леві (змішаний НПЕ): *Steve looked around as if missing something* (невербальна реакція). *“Levi, the dragon hasn’t captured me. I’m sitting right here talking to you – ow!”* (вербальна реакція). Далі автор посилює напруження, створюючи атмосферу містичності, – йдеться про так звані «болючі чорні мітки», які з’явилися навколо серця у тих, кого незабаром мав жерти дракон: *He grabbed his chest in pain.* (невербальна реакція). *Levi had poked him. Levi raised an eyebrow. “He’s got you, all right. Right through the heart”.* (вербальна реакція) *Levi poked him again and it hurt. “Got you hooked like a fish, all set to pull you in”. He was about to poke Steve again, but Steve blocked him.* (невербальна реакція). *“All right, that’s enough!”* (вербальна реакція). *Levi withdrew his hand. “Be glad it still hurts. When you get close to the end, you don’t feel a thing”. He sighed and shook his head. “You could have escaped, Benson. You could’ve steered clear, but now you’re in the thick of it, and it’s too late, just like it’s too late for this town”. Steve just kept his hand over his chest and glared at him. The big mechanic pointed toward the mountains. “That dragon’s bigger and stronger and madder and more hungry than he’s ever been before, and he’s gonna get what he wants. You can count on it”. And he wants you, Benson. You’re hooked.* У цьому БМК розкривається природа гріха – те, як гріх поглинає людину спочатку непомітно, поступово поглинаючи все більше і більше, а коли людина помічає це, то виявляється, що вона вже цілком у ньому загрузла. А потім Леві переходить між: *I tried to warn you about getting tangled up with that woman* ‘Я намагався тебе попередити про те, щоб ти не зв’язувався з тією жінкою’. Реакція Стіва на директивний МА попередження була змішаною – невербальною і вербальною: *Steve tensed. Levi had said exactly the wrong thing. “This meeting is adjourned”. His tone could have frozen a lake. Levi still blocked his way. “She’s married, Benson. That makes you a thief, Tracy a promise-breaker, and both of you liars. How clear does it have to be before you can see it?” Steve pointed a finger in Levi’s face. “Not that it’s any of your business, Cobb,” he said angrily, “but let me remind you that Tracy’s separated from Doug – she can do whatever she pleases!”. “It ain’t the first time she’s ‘separated’ from Doug”, Levi muttered. “Ain’t the second time, either. It’s a pattern with her. And you ain’t the first person she’s hooked up with, either”. “You’ve crossed the line, Cobb! I’ve had it with your gossip. If Tracy keeps leaving Doug as you say, then there*

must be a reason. He's a real hothead. I wouldn't be surprised if he's a wife-beater". Levi kept his voice steady and calm as he said, "Doug has his problems, sure, but wife-beating isn't one of them. He's got a lot of changing to do, but he still loves Tracy". "If Tracy wants to find a better man, isn't that her business?" Levi couldn't hold back a smirk. "A better man? Benson, you're kind of guy who sleeps around. Doug ain't much, but at least he's stayed true. As for you, how many other Tracys have there been? How many will come after her?" Enough. Steve landed a punch on Levi's jaw. The big man absorbed the blow without taking a step, but his glasses went flying. He didn't retaliate. He just stood there, sadness in his eyes [13, с. 414–415]. Алюзія на біблійні мотиви «Давид і Вірсавія», а також «Десять Заповідей», де попереджається про небезпеку перелюбу, асоціюється з темою гріха. Леві застерігає Стіва від стосунків із Трейсі, називаючи це причиною переслідування драконом, мовляв, через цей гріх дракон полонив Стівена. Прагматичний ефект можна вважати неуспішним, оскільки реакція головного персонажа почалася від емоцій і слів, а закінчилась рукоприкладством. Причиною такої реакції є те, що Леві порушив культурні норми, оскільки розмови про особисте життя вважаються порушенням правил етикету.

Отже, біблійні образи-символи, художньо втілені у містичних трилерах Френка Перетті у персонажних біблійно-маркованих контекстах, сприяють прагматичному (перлокутивному) ефекту, який виявляється у вербальній, невербальній і змішаній формах та може бути успішним або неуспішним. Успішний перлокутивний ефект зумовлюють такі умови, як конгруентність учасників спілкування, очікуваність (передбачуваність) спілкування, релевантність ситуації спілкування й узгодженість із нормами культури поведінки, серед яких найбільш вагомою умовою успішності перлокутивного ефекту мовленнєвих актів, у яких лінгвально репрезентовано біблійні образи-символи, визначено конгруентність учасників комунікації, насамперед, їх обізнаність із релігійним дискурсом і налаштованість служити Богу. Неуспішний перлокутивний ефект зумовлюється такими чинниками, як інконгруентність учасників комунікації, неочікуваність (непередбаченість) результатів спілкування, нерелевантність ситуації спілкування та неузгодженість із нормами культури поведінки, серед яких найбільш вагомим чинником неуспішності перлокутивного ефекту мовленнєвих актів, у яких лінгвально репрезентовано біблійні образи-символи, виявилася інконгруентність учасників комунікації. Найбільш вагомим чинником як успішного, так і неуспішного перлокутивного ефекту контекстної реалізації біблійних образів-символів у мовленнєвих актах визначено конгруентність / інконгруентність учасників спілкування, причому конгруентність учасників спілкування як умова успішності мовленнєвого акту зумовлюється схожістю комунікантів у поглядах, настановах, життєвому досвіді, соціальному становищі, психологічному й емоційному стані, а чинником неуспішності мовленнєвого акту постає лише інконгруентність учасників спілкування як результат відсутності порозуміння між комунікантами у сфері біблійного дискурсу, зокрема, неналаштованість одного з них служити Богу. Але, як показали результати проведеного дослідження, не розбіжність у поглядах учасників комунікації, а саме відсутність розуміння ними біблійного контексту найбільше впливають на неуспішність перлокутивного ефекту мовленнєвих актів, у яких лінгвально репрезентовано біблійні образи-символи.

Список використаної літератури

1. Austin J.L. How to Do Things With Words [Електронний ресурс] / J.L. Austin. – Oxford: Clarendon Press, 1962. – Режим доступу: https://pure.mpg.de/rest/items/item_2271128/component/file_2271430 (останнє звернення 21.09.2019).
2. Carston R. Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication / R. Carston. – Cornwall: Wiley-Blackwell, 2002. – 432 p.
3. Cutting J. Pragmatics: A Resource Book For Students / J. Cutting. – London and New York: Routledge, 2015. – 298 p.
4. Howard J.R. Vilifying the Enemy – the Christian-Right and the Novels of Peretti, Frank / J.R. Howard // Journal of Popular Culture. – 1994. – Vol. 3. – No. 23. – P. 193–206. DOI: 10.1111/j.0022-3840.1994.2803_193.x.
5. Huang Y. The Oxford Handbook of Pragmatics / Y. Huang. – Oxford: Oxford University Press, 2017. – 711 p.

6. Llera J.A. Mourning, (Post)Expressionist Image and Biblical Intertext: an Interaction of "Iglesia Abandonada (Balada de la Gran Gerra)", by Frederico Garcia Lorca / J.A. Llera // *Signa-Revista de la Asociacion Espanola de Semiotica*. – 2014. – No. 24. – P. 43–64. DOI: 10.5944/signa.vol24.2015.14729.
7. Mazzone M. Cognitive Pragmatics: Mindreading, Inferences, Consciousness / M. Mazzone. – Berlin: De Gruyter Mouton, 2018. – 201 p.
8. Popko L. Biblical Symbols, Universal Language: For a Theology of the Two Testaments Anchored in the Human Sciences / L. Popko // *Revue Biblique*. – 2018. – Vol. 125. – No. 2. – P. 274–277. DOI: 10.2143/RBI.125.2.3285121.
9. Rychter E. Some Recent Biblical Re-Writings in English and the Contemporary "Canonical" Images of the Bible / E. Richter // *American and British Studies Annual*. – 2017. – Vol. 10. – P. 117–135.
10. Searle J.R. A Classification of Illocutionary Acts [Електронний ресурс] / J.R. Searle. – Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/4166848> (останнє звернення 21.09.2019).
11. Peretti E.F. Prophet / E.F. Peretti. – Wheaton: Crossway books, 1986. – 376 p.
12. Peretti E.F. Piercing the Darkness / E.F. Peretti. – Westchester: Crossway books, 1989. – 441p.
13. Peretti E.F. The Oath / E.F. Peretti. – Dallas: Word Publishing, 1995. – 545 p.
14. Peretti E.F. This Present Darkness / E.F. Peretti. – Westchester. Illinois: Crossway Books, 1986. – 376 p.
15. Peretti E.F. The Visitation / E.F. Peretti. – Nashville: WestBow Press, 2003. – 600 p.
16. Waldman N.M. The Wealth of Mountain and Sea – the Background of a Biblical Image / N.M. Waldman // *Jewish Quarterly Review*. – 1981. – Vol. 71. – No. 3. – P. 176–180. DOI: 10.2307/1454391.
17. Wilson D., Sperber D. Relevance and Meaning / D. Wilson, D. Sperber. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. – 401 p.
18. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2011. – 844 с.